

– nawiązały do platońskiej koncepcji kształtu duszy, mgr Krystyna Wawryszuk (KUL) – zainteresowała się, czy teologia przedstawia kwestię zmartwychwstania w świetle paruzji Chrystusa, dr Marian Butkiewicz (UP), który zapytał, czy Tertulian lub Orygenes spotkali się z przypadkiem śmierci klinicznej? Prelegent odpowiedział, iż Tertulian rozważał jedynie kwestię: czy dusza odłącza się od ciała od razu, czy też stopniowo. Dodał, iż autorzy chrześcijańscy podejmowali też problem, w jakim wieku zmartwychwstaniemy.

Na koniec ks. prof. S. Longosz podziękował wszystkim za całoroczne uczestnictwo w zebraniach i tradycyjnie poprosił o zgłaszanie tematów referatów na przyszły rok akademicki.

Anna Z. Zmorzanka

3. LIKWIDACJA MIĘDZYWYDZIAŁOWEGO ZAKŁADU BADAŃ NAD ANTYKIEM CHRZEŚCIJAŃSKIM KUL

Dnia 31 VIII 2012 r. decyzją Rektora KUL został zlikwidowany po 43 latach istnienia, jak wspomniano na wstępie, Międzywydziałowy Zakład (od roku 2006 – Instytut, od roku 2010 – Ośrodek) Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL, zaś redakcja „Vox Patrum” przejęta została przez Instytut Historii Kościoła na Wydziale Teologii KUL. Od kilku lat wcześniej rozpowszechniano opinię, że międzywydziałowe zakłady, nieznanne na innych Uczelniach (a na KUL-u było ich 12), jako rzekomo bezużyteczne i w utrzymaniu kosztowne, będą zamykane; rozpoczęto od Zakładu Antyku Chrześcijańskiego, wykorzystując okazję przejścia na emeryturę dwojga pracowników – jego dyrektora ks. prof. dra hab. Stanisława Longosza i sekretarza dr Alicji Stępniewskiej. Już nieco wcześniej Zakład Antyku został pozbawiony swej autonomii, gdyż podobnie, jak inne międzywydziałowe Instytuty naukowo-badawcze KUL, decyzją „Senatu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, na podstawie § 21, ust. 1 Statutu KUL, na wniosek J.M. Księdza Rektora z dniem 1 VI 2010 r. został włączony w strukturę Wydziału Teologii... przekształcony w Ośrodek naukowo-badawczy ze zmienioną nazwą na: Ośrodek Badań nad Antykiem Chrześcijańskim” (Uchwała Senatu KUL z dnia 27 V 2010 roku). W czerwcu 2012 r. międzywydziałowe zakłady badań otrzymały z Działu Spraw Pracowniczych KUL zalecenie o przedstawieniu planu samofinansowania się, głównie w oparciu o fundusz badań statutowych, jako warunek przetrwania. Zakład Antyku nie był w stanie sprostać tym wymaganiom ze względu na zbyt małe dotacje finansowe, a z racji małej ilości pracowników etatowych, nie był w stanie podjąć grantów, gdyż zaniedbałby swą zasadniczą działalność naukową, zwłaszcza pełne redagowanie „Vox Patrum”. W związku z tym Dyrektor Zakładu, za zgodą Rektora KUL, zwrócił się do Prezesa Towarzystwa Naukowego KUL z prośbą o przyjęcie Zakładu, identyfikującego się z Redakcją „Vox Patrum”, pod patronat finansowy Towarzystwa, co by zapewniło dalszą jego działalność wraz z wydawaniem periodyku; uzyskał na to zgodę Prezesa ks. prof. dra hab. Augustyna Eckmanna. Powiadomiony o tym fakcie specjalnym pismem Rektor KUL, przysłał na ręce dyrektora Zakładu ks. Stanisława Longosza decyzję o rozwiązaniu Zakładu. A oto ostatnie pisma procesu likwidacji Zakładu:

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Dział Spraw Pracowniczych

20-950 Lublin, Al. Racławickie 14

tel. +48 81 445 40 03 do 08, fax +48 81 445 40 71, e-mail: ksdzy@kul.pl

Lublin, 4 czerwca 2012 r.

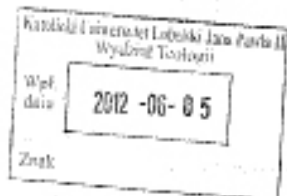
P.T. Dziekani Wydziałów

W związku z trudną sytuacją finansową Uniwersytetu, uprzejmie proszę o przedstawienie planu reorganizacji ośrodków badawczych i optymalizacji kosztów zatrudnienia.

Jednym z rozwiązań w tym zakresie jest przejęcie finansowania pracowników naukowych, zatrudnionych w ośrodkach, przez wydział z funduszu badań statutowych (dotacja bazowa).

Proszę o przedstawienie propozycji rozwiązań w tym zakresie w nieprzekraczalnym terminie do 22 czerwca 2012 r.

REKTOR

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
WYDZIAŁ TEOLOGII

Ośrodek Badań nad Antykiem Chrześcijańskim

ul. Chopina 29/5a, 20-023 LUBLIN; tel. + 48 81 445-30-80, e-mail: vroopam@kul.lublin.pl

Nazwa oznak: RACH/15/12

Lublin, dn. 28. 08. 2012 r.

Jego Magnificencja

Rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

Ksiądz Profesor dr hab. Stanisław Wilk

W związku z pismem Księdza Rektora z dnia 4 czerwca 2012 r., przekazanym nam przez Wydział Teologii, o samofinansowaniu się Ośrodka Badań nad Antykiem Chrześcijańskim z funduszu badań statutowych (kopia pisma w załączniku), należącego obecnie do Wydziału Teologii KUL, zwracam się z uprzejmą prośbą do Księdza Rektora o wyrażenie zgody na włączenie tegoż Ośrodka Badań nad Antykiem Chrześcijańskim do Towarzystwa Naukowego KUL, które zapewni dalszą jego działalność wraz z wydawaniem periodyku „Vox Patrum”. To włączenie będzie trwało, mamy nadzieję, do czasu poprawy sytuacji finansowej Uczelni.

Łączę wyrazy szacunku i poważania

28 sierpnia, w dniu św. Augustyna

Ks. dr hab. Stanisław Longosz, prof. KUL

S. Longosz

Dyrektor Ośrodka Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL

Wyrażam zgodę na przyjęcie Ośrodka Badań nad Antykiem Chrześcijańskim wraz z wydawaniem periodyku „Vox Patrum” przez Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

28 sierpnia 2012 r. Ks. Augustyn Ederman
prezes TN KUL

REKTOR
KATOLICKIEGO UNIwersYTETU LUBELSKIEGO JANA PAWŁA II

Znak: ROP-016-24/12

Lublin, 31 sierpnia 2012 r.

Wielce Czcigodny
Ks. Dr hab. Stanisław Longosz, prof. KUL
Dyrektor Ośrodka Badań
nad Antykiem Chrześcijańskim KUL

Czcigodny Księżo Dyrektorze!

W odpowiedzi na pismo z dnia 28 sierpnia 2012 r., w związku z opinią Prezesa Towarzystwa Naukowego KUL oraz Dziekana Wydziału Teologii, uprzejmie informuję, że wyrażam zgodę na wydawanie z dniem 1 października 2012 r. periodyku "Vox Patrum" przez Towarzystwo Naukowe KUL pod naukowym patronatem Instytutu Historii Kościoła Wydziału Teologii, co skutkuje likwidacją Ośrodka Badań nad Antykiem Chrześcijańskim w strukturze Uniwersytetu. W załączeniu przekazuję kopię zarządzenia w tej sprawie.

Z wyrazami szacunku

KUL
Katedra Teologii

Ks. Dr hab. Stanisław WP

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Dział Organizacyjno-Prawny

20-950 Lublin, Al. Racławickie 14

tel. +48 81 445 41 77; fax +48 81 445 41 78, e-mail: okp@kul.pl

Znak: ROP-0101-161/12

Lublin, 31 sierpnia 2012 r.

Zarządzenie

**Rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II
z dnia 31 sierpnia 2012 r.
w sprawie likwidacji Ośrodka Badań nad Antykiem Chrześcijańskim**

Na podstawie § 21 ust. 2 Statutu KUL zarządza się, co następuje:

§ 1

Z dniem 1 października 2012 r. likwiduje się Ośrodek Badań nad Antykiem Chrześcijańskim.

§ 2

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Katolicki Uniwersytet Lubelski
Jana Pawła II
[Signature]
Rektor

Likwidowany Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim został powołany do istnienia 13 V 1969 r. decyzją Senatu Akademickiego KUL za staraniem p. prof. Leokadii Małunowicz i ks. doc. Jana M. Szymusiaka SJ oraz dużym poparciem ks. kard. Karola Wojtyły, który w jego przyszej działalności widział realizację soborowego hasła powrotu do źródeł; podczas jego istnienia trzykrotnie gościł w Krakowie organizowane przez Zakład sympozja, wielokrotnie wspierał go finansowo, a do uczestników sympozjum organizowanego w 30-lecie jego działalności już jako papież skierował następujące pismo z życzeniami:

SEKRETARIAT STANU

SERVIZIA PIAZZA - SPRAWY OOZIANE

Watykan, 22 maja 1999 r.

Jego Ekscelencja
Ks. Arcybiskup Józef ŻYCIŃSKI
Metropolita Lubelski
Wielki Kanclerz
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
Lublin

Na ręce Księdza Arcybiskupa przesyłam Uczestnikom Sympozjum zorganizowanego dla uczczenia 30. rocznicy działalności Międzywydziałowego Zakładu Badań nad Antykiem Chrześcijańskim Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego wyrazy duchowej łączności i serdeczne gratulacje.

Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim jest mi bardzo drogi. Czuję się z nim związany od samego początku jego powstania. Wyrażam szczerze uznanie dla tych wszystkich, którzy dali swój wkład serca i umysłu w rozwój i funkcjonowanie tej Instytucji tak wielce zasłużonej dla polskiej nauki, jak również w organizowanie ogólnopolskich sympozjów naukowych. Dziękuję Bogu i ludziom za to wielkie dzieło.

Życzę Pracownikom tej Instytucji i wszystkim polskim patrologom dalszych owocnych sukcesów w odkrywaniu cennej myśli Ojców Kościoła i umiejętnym wdrażaniu jej we współczesną teologię. Wiadomo mi, że Zakład ten, poprzez organizowane ogólnopolskie sympozja, wydawanie jedynego w Europie Środkowej periodyku patrystycznego *Fox Patrum* i inne inicjatywy popularyzacyjno-naukowe przyczynił się w dużym stopniu do wzrostu i uporządkowania polskich badań nad starożytnością chrześcijańską.

Pracownikom Zakładu Badań nad Antykiem Chrześcijańskim i wszystkim polskim patrologom, na dalszy trud ich pracy naukowej z serca udzielam Apostolskiego Błogosławieństwa.

Watykan, dnia 22 maja 1999 r.

Jan Paweł II, Papież

Korzystając z okazji przesyłam Księdzu Arcybiskupowi wyrazy szacunku

Arcybiskup Giovanni B. Re
Substitut

Jego Ekscelencja
Ks. Arcybiskup Józef ŻYCIŃSKI
Metropolita Lubelski
Wielki Kanclerz
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 2
20-105 Lublin
POLONIA

KUL zdawał się być idealnym miejscem dla działalności tego Zakładu ze względu na istniejące w nim kierunki studiów (Wydział Nauk Humanistycznych: filologia klasyczna, archeologia wczesnochrześcijańska i historia sztuki, historia starożytna; Wydział Teologii: patrologia, historia Kościoła starożytnego, historia dogmatów; Wydział Filozofii: historia filozofii starożytnej; Wydział Prawa: prawo rzymskie).

Międzywydziałowy Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL był jedyną w Polsce autonomiczną uczelnianą instytucją, zajmującą się naukowo szeroko

pojętym antykiem chrześcijańskim (I-VIII w.), posiadającą własny specjalistyczny księgozbiór (ok. 3500 egzemplarzy), nieliczny zespół etatowych pracowników (2,5 etatu – nigdy nie pozwolono powiększyć jego liczby) oraz niewielkie pomieszczenie (pokój z przedpokojem = 34 m²). Za taką jedyną w kraju instytucję uważany był zarówno przez analogiczne zagraniczne ośrodki naukowe (Instytut „Augustinianum” w Rzymie, Instytut „Vetera Christianorum” w Bari, Instytut „Sources Chrétiennes” w Paryżu i w Lyonie, Association Canadienne des Études Patristiques w Toronto oraz Centrum organizujące kongresy patrystyczne w Oksfordzie – zwłaszcza p. prof. Elizabeth A. Livingstone) i krajowe zajmujące się starożytnością (por. *Vademecum historyka starożytnej Grecji i Rzymu*, t. 2, red. E. Wipszycka, Warszawa 1986, 437). Potwierdzeniem tego było przysyłanie do Zakładu doktorantów z innych polskich ośrodków, by „otarli się” o antyk chrześcijański (np. od prof. J. Jundziłła z Instytutu Pedagogicznego w Bydgoszczy; od prof. L. Morawieckiego z Zakładu Historii Starożytnej UJ; od prof. Tadeusza Kotuli z Instytutu Historii UW oraz doktoranci od prof. W. Cerana z Instytutu Historii UŁ); z ośrodkami tymi Zakład nasz współpracował i wymieniał informacje. Innym wyrazem uznawania Zakładu za naukową instytucję zajmującą się antykiem chrześcijańskim było zapraszanie go przez analogiczne centra na organizowane przez siebie sympozja lub kongresy z propozycją wygłaszania referatów na jakies tematy z problematyki starożytności chrześcijańskiej. Tak czynili m.in. organizatorzy Dni Augustiańskich na „Augustinianum” w Rzymie, jak i Kongresów Patrystycznych w Oksfordzie, gdzie prof. L. Małunowiczówna i ks. dr S. Longosz po trzy razy wygłaszali swoje referaty. Podobnie w kraju czyniły m.in. Filharmonia Pomorska im. I. Paderewskiego w Bydgoszczy, która zapraszała regularnie Zakład na Międzynarodowe Kongresy Muzykologiczne „*Musica Antiqua Europae Orientalis*” pod patronatem UNESCO, którego pracownicy dwukrotnie w VI i w VII spotkaniu uczestniczyli z referatami (r. 1982: ks. dr S. Longosz – *Muzyka instrumentalna w ocenie wczesnochrześcijańskich pisarzy*; dr A. Stepniewska – *Funkcja muzyki w poezji Homera*, zob. VoxP t. 3, ss. 447-456; r. 1985: ks. dr S. Longosz – *Srodowisko muzyczne Konstantynopola w ocenie Jana Chryzostoma*; mgr A. Malinowski – *Aklamacje w ceremoniach bizantyńskich*; dr A. Stepniewska – *Rola muzyki w Biblii*, zob. VoxP t. 6-7, s. 484), czy też Instytut Historii UAM w Poznaniu, organizujący międzynarodowe kongresy naukowe *Balcanica*, w obradach których pracownicy i reprezentanci Zakładu dwukrotnie (1982, 1983) z wygłaszanymi referatami brali udział (por. VoxP t. 2, s. 219; t. 3, ss. 437-446; t. 5, ss. 503-504).

Do pierwotnych zadań Zakładu, wymienionych w jego statucie należało: 1. Koordynować badania nad antykiem chrześcijańskim w Polsce; 2. Prowadzić i uporządkować dotychczas wykonywane prace tłumaczeniowe pism Ojców Kościoła; 3. Wznowić badania nad archeologią i sztuką wczesnochrześcijańską; 4. Opracować polską bibliografię patrystyczną; 5. Podjąć badania semantyczne z zakresu ewolucji pojęć w języku chrześcijańskim, czyli nad tzw. *voces*; 6. Nawiązać współpracę i kontakty z analogicznymi naukowymi ośrodkami polskimi i zagranicznymi; 7. Popularyzować różnymi sposobami myśl Ojców Kościoła w Polsce.

Już w pierwszym 10-leciu swojego istnienia Zakład zorganizował 20 ogólnopolskich sympozjów naukowych, stworzył własną serię wydawniczą „Starożytne Teksty Chrześcijańskie”, w której opublikował 3 tomy, powołał do istnienia Komisję Badań nad Antykiem Chrześcijańskim, oraz rozpoczął opracowywanie polskiej bibliografii antyku chrześcijańskiego, owocem czego są dwie części pierwszego tomu pt.

Recepcja antyku chrześcijańskiego w Polsce. Wiek XV-XVIII w opracowaniu prof. J. Czerniatowicz i mgra Cz. Mazura, a także zapoczątkował semantyczne badania z zakresu ewolucji pojęć w języku chrześcijańskim, oraz nawiązał kontakty i współpracę z analogicznymi ośrodkami zagranicznymi (por. S. Longosz, *Międzywydziałowy Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL jako propagator myśli wczesnochrześcijańskiej w Polsce w 30-lecie działalności*, VoxP 19 (1999) t. 36-37, 21-38).

Z biegiem czasu te pierwotne zadania ze względu na różne okoliczności uległy zmianie lub dezaktualizacji: 3 XI 1977 r. na symposium Zakładu Antyku Chrześcijańskiego w Lublinie powstała Sekcja Patrystyczna przy KEP, która podczas dorocznych spotkań zaczęła gromadzić wykładowców dyscyplin patrystycznych wyższych seminariów duchownych i wydziałów teologicznych; Katedry Patrologii ATK ożywiły swą działalność zwiększając częstotliwość wydawania serii „Pisma Starochrześcijańskie”; na KUL-u i ATK powstały Katedry Archeologii i Sztuki Wczesnochrześcijańskiej; pojawiły się nowe polskie serie patrystyczne: „Ojcowie Żywi”, „Biblioteka Ojców Kościoła” i „Źródła Myśli Teologicznej”; opublikowano bibliografię gromadzącą terminy, które zmieniły semantyczną treść pod wpływem chrześcijaństwa, tzw. *voces* (H.J. Sieben, *Voces. Eine Bibliographie zu Wörtern und Begriffen aus der Patristik 1918-1978*, Berlin – New York 1980), które zresztą zaczęły odnotowywać też „L'Année Philologique” i *Bibliographia Patristica* W. Schneemelchera; zwiększyła się ilość polskich patrologów po specjalistycznych studiach zagranicznych i krajowych.

W związku z powyższymi okolicznościami Zakład zaniechał rozpoczętego zbierania bibliografii opracowanych *voces*, a o dotychczasowej swej działalności w tej dziedzinie poinformował w recenzji opublikowanych *Voces* H.J. Siebena (VoxP 8:1988, z. 15, 1117-1118). Zaprzestał również koordynowania akcji tłumaczeniowej pism Ojców Kościoła, pozostawiając to poszczególnym polskim ośrodkom naukowym, o swoich zaś planach informował na dorocznych spotkaniach Sekcji Patrystycznej. Kontynuował jednak prace nad przygotowaniem kolejnych tomów wydawanej przez siebie patrystycznej serii tłumaczeniowej o charakterze antologicznym „Starożytne Teksty Chrześcijańskie”: za przyznawane Zakładowi przez KBN pieniądze wyszukiwano i tłumaczono odpowiednio dobrane teksty do następujących tomów: *Kapłaństwo w nauczaniu Ojców Kościoła* – 2 tomy, *Małżeństwo, rodzina i wychowanie w myśli Ojców Kościoła*, *Pisma św. Jana Chryzostoma o małżeństwie i rodzinie* w przekładzie T. Krynickiej, *Stosunek Ojców Kościoła do ludzkiego życia poczętego*, a także monografia: S. Longosz – *Święty Mikołaj. Legenda czy rzeczywistość* wraz z przekładem z języka greckiego trzech jego najstarszych żywotów (VI-X wiek). Wszystkie wyżej wymienione tomy są w dużym stopniu zaawansowane, posiadają w pełni zebrane materiały i opracowane, a nawet opublikowane bibliografie (por. *Kapłaństwo w starożytności chrześcijańskiej*, VoxP t. 24-29, ss. 499-555; *Małżeństwo, rodzina i wychowanie w starożytności chrześcijańskiej*, VoxP t. 8-9, ss. 449-507; *Małżeństwo i rodzina w myśli św. Jana Chryzostoma*, VoxP t. 54-55, ss. 805-812; *Aborcja i porzucanie dzieci w starożytności pogańskiej i chrześcijańskiej*, RT 51: 2004, z. 10, ss. 279-291; *Bibliografia o św. Mikołaju z Myry*, VoxP t. 38-39, ss. 687-702), czekają tylko na opracowanie i opublikowanie. W likwidowanym Zakładzie Antyku Chrześcijańskiego pozostają także wcześniejsze niewykończone tomy w opracowaniu śp. prof. L. Małunowiczówny: *Antologia inskrypcji wczesnochrześcijańskich* oraz *Grecka konsolacja wczesnochrześcijańska*: wszystkie one czekają na dopracowanie

i opublikowanie, bo stanowią owoc żmudnej wieloletniej pracy naukowej i mogą być cennym przyczynkiem do poznania problematyki starożytnego chrześcijaństwa.

W nowej sytuacji Zakład skupił swe zainteresowania na dwóch zasadniczych dziedzinach: kontynuowaniu opracowywania polskiej bibliografii patrystycznej oraz propagowaniu treści antyku chrześcijańskiego poprzez organizowanie ogólnopolskich i lokalnych spotkań naukowych oraz wydawaniu periodyku patrystycznego „Vox Patrum”.

Jednym z zasadniczych zadań Zakładu było od początku opracowanie polskiej retrospektywnej bibliografii antyku chrześcijańskiego, która byłaby nie tylko pomocą dla patrologów, ale równocześnie ukazaniem polskiego wkładu do studiów nad starożytnością chrześcijańską. Pierwszym jej owocem był wspomniany tom *Recepcja antyku chrześcijańskiego w Polsce*, zawierającego bibliografię od XV do XVIII w. (Lublin 1978 i 1983, TN KUL) w opracowaniu prof. J. Czerniatowicz i mgr. Cz. Mazura. Ten ostatni podjął się również na zlecenie Zakładu opracowania bibliografii od XVIII do poł. XX wieku, ale po jego wyjeździe z Lublina i niespodziewanej śmierci, zebrane przezeń materiały zostały zaprzepaszczone. Kontynuacji tego dzieła podjął się na nowo przybyły w 1980 r. do Zakładu odpowiednio przygotowany etatowy pracownik (pierwszy polski doktor nauk patrystycznych i teologii po Augustinianum w Rzymie, mgr filologii klasycznej, licencjat historii Kościoła starożytnego) – ks. S. Longosz, postanawiający zebrać pełną polską bibliografię patrystyczną (przekłady, opracowania i prace dyplomowe) od 1890 do czasów współczesnych. Pierwszym tego owocem było opublikowanie polskojęzycznej bibliografii antyku chrześcijańskiego 1895-1990 w alfabetycznym układzie autorów nowożytnych w 1. tomie drugiego wydania *Patrologii* ks. Sz. Pieszczocha (Gniezno 1994, 201-280). Kolejnymi wycinkami tejże pracy były publikowane pełne bibliografie w „Vox Patrum”: *Św. Ambroży w polskich studiach* (VoxP t. 34-35, ss. 575-606; *Św. Augustyn w polskich studiach*, VoxP t. 44-45, ss. 521-623; *Św. Grzegorz Wielki w polskich studiach*, VoxP t. 46-47, ss. 705-714) oraz publikowane od 32 tomu coroczne bibliografie. W międzyczasie pojawiła się też bibliografia polskich przekładów patrystycznych całego XX wieku: W. Stawiszyński, *Bibliografia patrystyczna 1901-2004. Polskie tłumaczenia tekstów starochrześcijańskich pierwszego tysiąclecia*, Kraków 2005, ss. 618.

Propagowanie zaś treści antyku chrześcijańskiego prowadził Zakład najpierw poprzez organizowane ogólnopolskie sympozja. W ciągu 43 lat swego istnienia Zakład zorganizował aż 36 ogólnopolskich, przeważnie dwudniowych sympozjów (tematy pierwszych 29 zob. VoxP t. 36-37, ss. 25-27, pozostałe w sprawozdaniach publikowanych w „Vox Patrum”), podczas których wygłoszono 508 prelekcji w formie dłuższych lub krótszych referatów i komunikatów, nierzadko z udziałem prelegentów zagranicznych (nazwiska pierwszych 33 zob. VoxP t. 36-37, s. 33). Program każdego z nich był wcześniej starannie przygotowywany poprzez zebranie bibliografii na ich temat i ustalenie proponowanych tytułów prelekcji, tak żeby ich temat omawiał względnie całościową problematykę. Miały one zawsze charakter otwarty, brały w nich udział ludzie z całej Polski, specjaliści i sympatycy różnych dziedzin starożytności chrześcijańskiej, świeccy i duchowni, katolicy, prawosławni i protestanci, wierzący i niewierzący, a łączyło ich jedno – zainteresowanie antykiem chrześcijańskim. Spotkania te dostarczały polskim badaczom problematyki wczesnochrześcijańskiej możliwości poznania się, wymiany doświadczeń, wzajemnego poinformowania się o tłumaczonych tekstach Ojców Kościoła i wydarzeniach patrystycznych oraz o podejmowanych

inicjatywach wydawniczych, a niekiedy także osobistego poznania przybyłych prelegentów zagranicznych.

Oprócz ogólnopolskich sympozjów Zakład propagował antyk chrześcijański poprzez organizowane sesje lokalne. Już w 1980 r. Zakład zorganizował pod patronatem TN KUL cykl publicznych wykładów w małej auli KUL na wybrane tematy antyku chrześcijańskiego (por. *Wykłady publiczne z dziedziny antyku chrześcijańskiego*, VoxP t. 14, ss. 492-493). Natomiast po reaktywacji Komisji Badań nad Antykiem Chrześcijańskim działającej przy TN KUL, w latach 1995 - VI 2012 zorganizowano 134 spotkania (w III czwartek miesiąca) z wygłoszeniem i przedyskutowaniem tyłuż prelekcji. W tych ostatnich uczestniczyli interesujący się antykiem chrześcijańskim przedstawiciele wszystkich lubelskich uczelni, a prelegentami byli nierzadko pracownicy naukowcy większości uczelni polskich. Cieszyły się one ogromnym powodzeniem i budziły zazdrość innych środowisk uniwersyteckich. Dokładne z nich coroczne sprawozdania były regularnie publikowane na łamach „Vox Patrum”.

Przedstawiciele Zakładu propagowali antyk chrześcijański również poza Uczelnią uczestnicząc w międzynarodowych kongresach patrystycznych w Oksfordzie (1971, 1975, 1979, 1987, 1991, 1995) i informując o działalności polskich patrologów, jak również na falach Radia Watykańskiego, czy też Katolickiego Radia Lublin (por. *Ojcowie Kościoła na falach radiowych*, VoxP t. 32-33, 606-608).

Najbardziej jednak Zakład popularyzował tematykę wczesnochrześcijańską poprzez wydawany przez siebie od r. 1981 periodyk „Vox Patrum”, którego do końca r. 2012 wydał 57 tomów. Dzięki niemu dołączyliśmy do grona tych nielicznych państw (Hiszpania, Holandia, Niemcy, USA, Włochy), które posiadają specjalistyczne czasopismo naukowe, poświęcone wyłącznie problematyce starożytności chrześcijańskiej. Nie ograniczało się ono jednak nigdy tylko do środowiska lubelskiego, ale jego łamy były zawsze otwarte zarówno dla badaczy całej Polski, jak i autorów zagranicznych publikujących w językach kongresowych. Rozpoczęliśmy go wydawać w formie powielaczowej i pod cenzurą w okresie stanu wojennego jako „Biuletyn do wewnętrznego użytku”, w którym nie wolno było umieszczać ani artykułów, ani na karcie tytułowej zaznaczać roku, miesiąca czy tomu, by nie zdradzać, że jest to rodzące się czasopismo; z czasem dopiero dyskretnie dodawaliśmy te elementy oraz udoskonaliśmy jego wygląd i treść. Dla uniknięcia wielkich kosztów finansowych i przestojów czasowych mimo małego personelu zakładowego (2,5 etatu) cały proces redakcyjny (przepisywanie na maszynie, adiustacja merytoryczna i stylistyczna oraz korekty), a nawet kolportaż (pakowanie, adresowanie, noszenie na pocztę i wysyłanie do ok. 500 odbiorców) wykonywane były zawsze w całości przez Zakład, do wydawnictwa zaś przekazywano przygotowany w całości tom tylko do powielania lub kopiowania. Chcieliśmy, by było to autentyczne „czasopismo”, a nie praca zbiorowa, by zapisywało czas życia patrystycznego, stąd oprócz artykułów dużo w nim recenzji, sprawozdań, bibliografii i informacji. Każdy jego tom zawiera przeważnie 5 zasadniczych działów: *Dokumenty* Nauczycielskiego Urzędu Kościoła (ich polskie przekłady) na temat Ojców lub różnych rocznic starożytności chrześcijańskiej (jest to oryginalna cecha naszego patrystycznego czasopisma), *Artykuły*, *Przekłady* (nie-wielkich pism patrystycznych nie mieszczących się w seriach), *Recenzje* oraz *Dział informacyjny* (sprawozdania, bibliografie roczne, osobowe, bieżące lub tematyczne, zapowiedzi wydawnicze, nekrologi badaczy antyku chrześcijańskiego polskich i wybitniejszych zagranicznych, informacje z życia świata patrystycznego oraz coroczną

patrystyczną zawartość polskich i zagranicznych czasopism naukowych). Od początku publikowaliśmy artykuły autorów z całej Polski, nie tylko wybitnych profesorów, ale i doktorów, a nawet i magistrów dostarczając im możliwości uczenia się pisania. Były to nierzadko artykuły niedopracowane, często bez dokumentacji źródłowej, których jednak nigdy nie odsyłaliśmy autorom, ale w Zakładzie je uzupełnialiśmy i dopracowywaliśmy mając świadomość, że nie zawsze mieli oni dostęp do źródeł i literatury patrystycznej. Podobnie było z drobnymi przesyłanymi przekładami patrystycznymi. O powstaniu „Vox Patrum” i jego założeniach informowaliśmy opinię publiczną zarówno w Radiu Watykańskim w 1983 r. (por. *Wywiad dla Radia Watykańskiego na temat „Vox Patrum”*, VoxP t. 5, ss. 495-499), jak i na X Międzynarodowym Kongresie Patrystycznym w 1987 r. w Oksfordzie, gdzie periodyk ten był wystawiony wśród najnowszych publikacji patrystycznych, a każdy z 800 uczestników kongresu otrzymał wśród różnych informacji o nowych *Instrumenta studiorum* także obszerną notatkę: „*Vox Patrum*” – *eine neue patristische Zeitschrift* (por. „*Vox Patrum*” w *Oksfordzie*, VoxP t. 12-13, ss. 527-530). Cztery pierwsze tomy zostały także wręczone w 1983 r. Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II, od którego otrzymaliśmy Błogosławieństwo Apostolskie na dalsze jego wydawanie (por. „*Vox Patrum*” u *Ojca Świętego Jana Pawła II*, VoxP t. 5, s. 495). Jego odbiorcami, oprócz ponad 300 osób prywatnych duchownych i świeckich, interesujących się antykiem chrześcijańskim, stały się także wkrótce wszystkie biblioteki wyższych seminariów duchownych i zakonnych, wiele bibliotek klasztornych oraz wszystkie polskie ośrodki uniwersyteckie zajmujące się starożytnością, a także ponad 30 bibliotek zagranicznych. Zdarza się też nierzadko, że ktoś prosi o stare tomy archiwalne (przeważnie nieosiągalne) lub nawet całe komplety, i to także z zagranicy. Zawartość naszego periodyku odnotowywana jest w najważniejszych interesujących patrologów bibliografiach, nie tylko polskich, ale i międzynarodowych, m.in. w *Bibliographia patristica* (red. W. Schneemelcher), w „*L'Année Philologique*” i w „*Bulletin d'information et de liaison*” – organie Association Internationale d'Etudes Patristiques.

W ciągu 43 lat swego istnienia Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim zredagował i wydał 57 tomów „Vox Patrum”, liczących w sumie 22 816 stron, a w nich 58 polskich przekładów dokumentów papieskich, 1033 artykuły, 98 polskich przekładów niewielkich pism patrystycznych, 366 recenzji, 292 sprawozdań, 92 zestawy bibliografii podmiotowej, bieżącej lub przedmiotowej, 330 informacji z życia patrystycznego i 34 nekrologi. Blisko 23 000 stron w pełni zredagowanych (źródłowo zweryfikowanych, merytorycznie i stylistycznie adiustowanych), wydanych i rozprawdzonych przez zaledwie 2,5 osobowy zakładowy zespół, to niewątpliwie wielki trud i niemały wkład w odkrywanie i popularyzowanie treści antyku chrześcijańskiego. Była to chyba publikacja dobrze merytorycznie dopracowana i solidnie wykonana, skoro bez specjalnych starań Zakładu została wkrótce przez Komitet Badań Naukowych zauważona i uznana za naukowe czasopismo teologiczne, a zawarte w niej artykuły obdarzane większą ilością punktów oraz odnotowywane w polskich i zagranicznych bibliografiach; kilka lat temu zostało wpisane na międzynarodową listę ERIH, a w ostatnim 2012 r. jako jedno z nielicznych naukowych czasopism teologicznych posiadało już 10 punktów, zaś Stowarzyszenie Wydawców Katolickich przyznało mu nagrodę *Feniksa*.

Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim był nie tylko zwykłą pracownią i redakcją „Vox Patrum”, ale również, mimo swych niewielkich pomieszczeń lokalowych

(początkowo 20 lub 8 m², od r. 1981 – 34 m²: pokój z przedpokojem przy ul. Chopina 29/5A) i bardzo skromnego wyposażenia (oprócz podręcznego księgozbioru patrystycznego, 4 biurka, 3 maszyny do pisania, w tym jedna z alfabetem greckim, 1 komputer z drukarką oraz 1 kserokopiarka), również miejscem różnego rodzaju konsultacji naukowych. Przyjeżdżali i gościli w nim nierzadko, by zobaczyć i poznać „kulowski antyk chrześcijański, który wydaje periodyk patrystyczny”, zarówno znani profesorowie i badacze antyku chrześcijańskiego z kraju (np. prof. A. Sadurska i prof. E. Wipszycka z UW, prof. M. Jaczynowska i prof. M. Szarmach z UMK, prof. M. Dzielska i prof. M. Salamon UJ, prof. W. Ceran i M. Dąbrowska z UŁ, prof. J. Iluk z UG, ks. prof. M. Starowieyski z UW, ks. prof. E. Stanula i ks. prof. W. Myszor z ATK, ks. bp dr R. Andrzejewski z Włocławka, ks. dr L. Gładyszewski z Gniezna, ks. dr A. Swoboda z Poznania) i z zagranicy (por. VoxP t. 36-37, s. 33, a w ostatnich latach: prof. B. Kytzler z Berlina, prof. C. Riggi z Rzymu, prof. Ph. Regerat z Aix Provence, prof. E. Dal Covolo z Rzymu, Michaela i Klaus Zelzerowie z Wiednia, prof. D. Bertrand z Paryża, prof. Ch. Kannengieser z Kanady, prof. O.A. Bologna z Rzymu), jak i inni świeccy lub duchowni patrologowie, doktoranci, a także studenci, w poszukiwaniu tematów prac doktorskich lub magisterskich albo bibliografii, czy kontaktów z innymi naukowcami (w Zakładzie oprócz specjalistycznego księgozbioru patrystycznego i różnych bibliografii, posiadaliśmy katalog adresów badaczy antyku chrześcijańskiego i wszystkich polskich patrologów, a także katalog prenumeratorów „Vox Patrum”). Pytano nas niekiedy (zwłaszcza cudzoziemcy, np. prof. Bertrand czy prof. Kannengieser), gdzie się znajdują główne większe pomieszczenia redakcyjne i wydawnicze „Vox Patrum”, które chcieliby zwiedzić; wówczas odpowiadaliśmy, że takowe posiadamy w innym gmachu, tutaj jest tylko podręczna pracownia przy głównej Bibliotece Uniwersyteckiej KUL, gdzie przeważnie pracujemy. Często odwiedzali również Zakład pracownicy dydaktyczni i studenci miejscowego Instytutu Filologii Klasycznej (np. ks. prof. H. Wójtowicz, ks. prof. A. Eckmann, prof. M. Kaczmarkowski, dr E. Osek, ks. dr A. Bober) i Katedry Historii Sztuki i Archeologii Wczesnochrześcijańskiej (m.in. prof. B. Filarska, prof. B. Wronikowska, dr hab. R. Bulas, dr D. Próchniak) w poszukiwaniu bibliografii lub najnowszych publikacji wypożyczanych z bibliotek zagranicznych; ci ostatni pomagali także jako wolontariusze przy korekcie lub kolportażu „Vox Patrum”.

Trudno bez emocji podsumowywać działalność instytucji, przy której powstawaniu się było, w której organizowaniu się uczestniczyło, której poświęciło się ponad 30 lat życia, i przy której pogrzebie się jest obecnym. Czyniąc to pragnę gorąco podziękować tym wszystkim, którzy z Międzywydziałowym Zakładem Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL współpracowali i do jego działalności się przyczynili. Najpierw gorąco dziękuję byłym etatowym pracownikom Zakładu, a zwłaszcza tym, którzy najdłużej w nim działali: Alicji Stępniewskiej – dr. nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, która nie tylko w swych studiach ukazywała wpływ antyku na literaturę polską (autorka m.in. książki: *Mickiewicz w kręgu Homera. Struktura epicka „Pana Tadeusza”*, Lublin 1998, oraz licznych artykułów z tej dziedziny) i zajmowała się rolą matek – Moniki, Sylwii, Emmelii, Nonny i Antuzy w kształtowaniu osobowości swych synów, późniejszych wielkich postaci Kościoła okresu starożytnego, ale również przez ponad 30 lat troszczyła się o piękną szatę słowną wszelkich pism wychodzących z Zakładu, zwłaszcza języku i styl „Vox Patrum”, za którego kolportaż i korespondencję z prenumeratorami była także odpowiedzialna,

oraz ks. Józefowi Figłowi SDS – mgr. lic. teologii, od ponad 10 lat oddanemu pracownikowi Zakładu i redakcji „Vox Patrum”, odpowiedzialnemu za jego skład komputerowy i stronę internetową, który okazał się też doskonałym współorganizatorem czwartkowych spotkań Komisji Badań nad Antykiem Chrześcijańskim. Oboje byli pracownikami dokładnymi, systematycznymi i zawsze mogłem na nich liczyć. Dziękuję także wszystkim polskim badaczom i sympatykom antyku chrześcijańskiego za udział w organizowanych przez nasz Zakład sympozach i imprezach naukowych, za współpracę i zainteresowanie naszym czasopismem, zwłaszcza naukowemu środowisku patrystycznemu i wydawniczemu ATK oraz Instytutowi Filologii Klasycznej i Towarzystwu Naukowemu KUL.

Reasumując należy stwierdzić, że Międzywydziałowy Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL, mimo stosunkowo krótkiego swego istnienia, zajął zasłużone miejsce w kulturze polskiej, zwracając oczy zarówno badaczy, jak i sympatyków problematyki starożytności chrześcijańskiej na Katolicki Uniwersytet Lubelski. Jako pierwszy bowiem w okresie powojennym zaczął organizować polskie życie patrystyczne, gromadzić na spotkaniach polskich badaczy starożytności chrześcijańskiej oraz nawiązywać kontakty z zagranicznymi ośrodkami naukowymi, przyczynił się także do powstania Sekcji Patrystycznej przy Komisji Episkopatu d.s. Nauki Katolickiej, a przede wszystkim stworzył i wypracował pierwszy w historii Polski periodyk patrystyczny „Vox Patrum”, dołączając ją do grona tych nielicznych krajów, które takie czasopisma wydają. Choć zatem Zakład Antyku Chrześcijańskiego znika z patrystycznej mapy naszego kraju, to pozostawia po sobie trwałe znakomite owoc w postaci stworzonego przez siebie specjalistycznego, zauważanego także za granicą, czasopisma naukowego, które świadczy, że w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim pielęgnuje się również studia nad starożytnością chrześcijańską.

Ks. Stanisław Longosz – Lublin, KUL
ostatni dyrektor Zakładu